

Кулініч Т.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту організацій,
Національний університет «Львівська політехніка»

Жайворонок І.Р.

фахівець кафедри менеджменту організацій,
Національний університет «Львівська політехніка»

Kulinich Tetiana, Zhayvoronok Illia

Lviv Polytechnic National University

ПЕНСІЙНА СИСТЕМА ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ У ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДЕРЖАВИ

У статті пенсійна система представлена як вид соціального захисту. Дано визначення соціального захисту як соціально-економічної категорії, його предмету та об'єктів. Описано історичні типи та види систем життєзабезпечення. Обґрунтовано перехід систем життєзабезпечення від закритих до відкритих. Представлено значення соціального захисту у досягненні цілей у галузі сталого розвитку. На основі зіставлення рівня показників досягнення цілей сталого розвитку в Європі та Центральній Азії, а також у світі у цілому зроблено висновки для розроблення подібних індикаторів для України. Сформульовано визначення поняття «пенсійне забезпечення» та сформовано механізм його здійснення. Проведено критичний огляд програм пенсійного забезпечення по старості за видами програм і виплат у країнах світу на основі даних ООН за власними сформованими критеріями. Описано значимість принципів формування дохідної частини пенсійної системи. Розраховано вартість активів, яка є в управлінні приватних пенсійних фондів, та здійснено її порівняння з рівнем світового ВВП.

Ключові слова: система життєзабезпечення, соціальний захист, пенсійна система, цілі соціального розвитку, пенсійне забезпечення.

Постановка проблеми. Черговий виток пенсійної реформи, який перманентно триває в нашій країні з минулого століття, знову зробив актуальним розгляд питань про роль та функції пенсійної системи в сучасному суспільстві. Оскільки в інформаційній сфері одночасно існують і пропагуються різні наукові та псевдонаукові підходи до пенсійного питання, які часто знаходять своє відображення в конкретних управлінських рішеннях і актах споживчої поведінки, необхідно розглянути це питання системно.

Слід зазначити, що вироблені раніше загальнотеоретичні уявлення про сутність, еволюцію та види соціального захисту, а також систем соціального захисту як соціально-економічних систем у рамках систем життєзабезпечення дають можливість визначити місце і роль окремих елементів соціального захисту, в даному разі – пенсійної системи, у загальних процесах і системах життєзабезпечення людства, у тому числі з урахуванням сучасних реалій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які здійснюють дослідження в напрямі визначення ролі пенсійної системи як складової частини системи життєзабезпечення країни, слід виділити Г.В. Черкаську [1, с. 219–222]. Проблематику роз-

витку пенсійної системи займалися українські вчені Л.Г. Ткаченко та Г.С. Лопушняк [2, с. 6–12; 3, с. 1–12]. Перевагам і недолікам розподільчої та накопичувальної пенсійних систем присвячено науковій праці М.В. Кравченко, О.П. Ковалю та В.М. Верещака [4, с. 1–7]. Незважаючи на значну кількість робіт, присвячених проблематиці пенсійного забезпечення, багатоаспектність розгляду останнього як ключового елементу життєзабезпечення країни залишається дослідженим недостатньо і потребує комплексного підходу.

Формулювання цілей статті. Основною метою статті є визначення ролі пенсійної системи в системі життєзабезпечення країни. Серед цілей статті – визначити сутність сукупності систем життєзабезпечення країни та соціального захисту, їхніх функцій, предмети та об'єкти; проаналізувати рівень соціального розвитку систем соціального захисту у світі; провести огляд програм пенсійного забезпечення у світі за видами програм і виплат; визначити переваги накопичувальних та соціальних пенсійних програм з огляду на їхню життєзабезпечувальну функцію в процесі існування і розвитку країни.

Виклад основного матеріалу. Із погляду рівня предмета наукового аналізу система життєзабезпечення

повинна розглядатися на метарівні для спільноти будь-якого розміру. Уведення в науковий соціально-економічний аналіз даного поняття, яке може бути використано стосовно всіх суспільно-економічних формацій і стадій розвитку людських спільнот і цивілізацій, є необхідним та своєчасним, оскільки наявні теоретичні та методологічні погляди на соціально-економічні системи (крім організацій) не повні і своєю неповнотою породжують як загальне і десь критичне нерозуміння відтворювальних соціально-економічних процесів у суспільстві, так і неякісність прийнятих у тому числі на державному рівні управлінських рішень.

Отже, система життєзабезпечення в широкому сенсі – це така соціально-економічна система, яка за рахунок безперервної колективної продуктивної праці (або іншої спільної діяльності) повністю забезпечує безпосереднє задоволення життєво важливих поточних і відтворювальних потреб людей або складників конкретних соціумів, узгоджених із потребами і інтересами соціуму у цілому. У максимально можливому масштабі вона включає найбільш важливі для підтримки життя у соціумі сфери виробництва матеріальних (продукти харчування, одяг, житло, знаряддя праці) та інших (управління, обряди, лікування, мистецтво, наука і т. д.) благ, що дають змогу конкретному соціуму комфортно відтворюватися в конкретних природних і територіальних умовах.

У науковому середовищі виділяють низку конкретно історичних типів (натуральний, військовий, колоніальний, індустріальний, технологічний і т. п.) і видів систем життєзабезпечення (сімейна, територіальна, етнічна, державна і т. п.), одночасно розділяючи дані системи за технічними характеристиками на відкриті (доступні для змін і ресурсів із боку інших систем життєдіяльності) і закриті, достатні і недостатні, традиційні і нетрадиційні, автономні і залежні, донорські та реципієнтні тощо. Система життєзабезпечення в масштабах конкретного соціуму є глобальною системою, що самоорганізовується, і від початку вона побудована на етнічних, територіальних та політичних обмеженнях. Тобто кожен етнос, потім поселення, національна держава мало свою власну автономну систему життєзабезпечення, засновану на присвоєнні природного продукту з різним рівнем усупільнення [1, с. 219–222]. У період еволюційних змін структури та інших характеристик народонаселення на планеті такі обмеження можуть розмиватися, автономність порушуватися, при цьому замкнуті системи життєзабезпечення стають усе більш відкритими, а системи життєзабезпечення спільнот, заснованих на однакових організаційних принципах, добровільно або примусово уніфікуються.

Так, у період глобалізації все більшого поширення набуває тип системи життєзабезпечення технократичної (індустріальної) цивілізації, заснований на застосуванні специфічних (машинних) технологій масового виробництва і споживання матеріальних та інших благ, який для підтримання способу життя «засновників»

даної цивілізації – бенефіціарів глобалізації автоматично, за рахунок включення в себе і зміни екосистем нових територій знищує існуючі на даній території типи систем життєзабезпечення, ставлячи під загрозу процес відтворення спільнот з іншими цивілізаційними способами існування.

Система життєзабезпечення будь-якого соціуму є оптимальною, якщо дає змогу за рахунок використання мінімальних ресурсів забезпечувати максимум задоволення існуючих індивідуальних та суспільних потреб цього соціуму в умовах незмінної соціально-екологічної ситуації. У сучасній системі життєзабезпечення технократичного суспільства за критерієм формування суспільно значимого капіталу можна виділити кілька секторів, що включають низку галузей і/або сфер діяльності:

- виробництво матеріального капіталу (виробництво товарів, архітектура (будівництво житла), синтез речовин);
- формування нематеріального капіталу (наука (знання, технології), мистецтво);
- забезпечення функціонування людського капіталу (охорона здоров'я, освіта, фізична культура, соціальний захист (відтворення));
- забезпечення функціонування соціального капіталу (управління, культура, соціальний захист (підтримка) або соціальне забезпечення (включаючи соціальне страхування, пенсійне забезпечення, утримання і т. д.)).

Зрозуміло, що розширене відтворення капіталу будь-якого вищезазначеного типу автоматично збільшує ресурсну базу систем життєзабезпечення та соціального захисту. Взаємовідносини між сферами виробництва капіталу будуть визначатися прийнятою в конкретному суспільстві економічною системою обміну, інтегрованою або неінтегрованою у світову економіку, згідно з якою вироблені продукти та надані послуги тієї чи іншої галузі будуть чи не будуть урахуватися під час емісії засобів обміну (грошей та ін.).

Соціальний захист як соціально-економічна категорія охоплює сукупність відносин, що складаються у будь-якому суспільстві на основі виробництва, розподілу і перерозподілу суспільного продукту з метою забезпечення адекватної соціальної адаптації та інтеграції індивідів, які не здатні самостійно впоратися з впливом соціальних ризиків. Під соціальним ризиком у загальній теорії соціального захисту розуміється ймовірне настання такої соціально зумовленої і незалежної від індивіда події, яка зменшує або припиняє можливість нормального (звичного) соціального і біологічного життя індивіда. Предметом соціального захисту є необхідний і відповідний вторинному соціальному статусу рівень соціальної адаптації та інтеграції у соціум об'єкта соціального захисту, який відповідний можливостям суспільства і його самого. Об'єктом соціального захисту є індивід або групи індивідів, відмінною рисою якого є низька або знижена порівняно з іншими здатність виживати (адаптуватися) в конкрет-

ному соціумі (фізична, розумова, психологічна, соціальна слабкість, постійна або тимчасова).

Відповідно, участь соціального захисту в капіталоутворюючих підсистемах системи життєзабезпечення можна визначити через її основну функцію, у тому числі виражену в категоріях капіталу. Основна функція соціального захисту як соціально-економічної категорії полягає у відновленні порушеного впливом соціальних ризиків рівня соціальної адаптації та інтеграції у соціум конкретних індивідів, у разі відновлення трудової здатності – у збереженні і збільшенні людського та соціального капіталу, а за умов неможливості відновлення трудової здатності – у збереженні і збільшенні соціального капіталу, який формується у процесі надання необхідних заходів для збереження життя, побудованих на гуманізмі, милосерді і соціальній відповідальності суб'єктів та об'єктів соціального захисту.

Соціальний захист має ключове значення у досягненні цілей у галузі сталого розвитку (ЦСР), забезпечуючи усім гарантований дохід та ефективний доступ до медичних послуг. Незважаючи на значний прогрес, досягнутий за останній час, право кожного на соціальне забезпечення поки що недоступне для багатьох людей у світі: лише 29% населення мають доступ до повноцінних систем соціального забезпечення, які включають у себе повний спектр виплат, тоді як інші позбавлені соціального захисту або отримують лише часткову соціальну підтримку. Цей загальний показник приховує значні регіональні відмінності. У табл. 1 зведено статистичні дані, опубліковані у докладі Генерального секретаря ООН (усереднені дані за 2017–2019 рр.), щодо прогресу в досягненні цілей соціального розвитку в країнах Європи і Центральної Азії та світу у цілому.

Із даних таблиці бачимо, що ситуація із забезпеченням соціальним захистом у країнах Європи і Центральної Азії є кращою порівняно з загальносвітовими показниками. Так, у світі показник частки населення, яка забезпечена хоча б одним видом соціального захисту, становить 45,2%, а в Європі і Центральної Азії – 84,1%. Найвищими є показники в категорії осіб похилого віку, у світі соціальний захист отримує 67,9 %, а в країнах Європи і Центральної Азії – 95,2% [5, с. 182].

Слід зазначити, що в Україні ситуація із забезпеченням соціального захисту є прийнятною, проте вимагає здійснення реформ, щоб зайняти своє місце серед успішних країн.

Основна функція соціального захисту реалізується через низку конкретних (спеціальних) функцій, виконуваних різними видами і формами соціального захисту, які й утворюють підсистеми соціального захисту в конкретному суспільстві, створюючи тим самим і більш складну структуру системи життєзабезпечення. Наприклад, організація системного соціального захисту в рамках держави або сукупності держав означає організацію легітимного виробництва і надання в реальному та майбутньому часі громадських (соціально значущих) благ частині населення за рахунок поточного і наступного розподілу й перерозподілу частини суспільного продукту (ресурсів). Найбільш очевидним прикладом є сучасна розвинена пенсійна система.

Пенсійне забезпечення носить характер довготривалої періодичної, найчастіше щомісячної, виплати, яка призначається одержувачу в разі його непрацездатності (нездатності забезпечувати себе за рахунок трудової діяльності), яка настає після досягнення певного віку, стану організму, старості або у зв'язку з непередбачуваною подією: інвалідністю, вислугою років, соціальним сирітством (утратою годувальника тощо).

Якщо відштовхуватися від потреб працюючого індивіда сьогодні, то пенсійна система допомагає забезпечувати перерозподіл його споживання в часі, оскільки, роблячи внески в пенсійний фонд, індивід споживає сьогодні менше, ніж він виробляє, для того щоб мати можливість споживати в майбутньому, коли він перестане працювати. У принципі індивід може перенести своє споживання в часі тільки двома способами: або створювати запаси існуючих продуктів, або придбати права на споживання продуктів у майбутньому. Пенсійне забезпечення є механізмом обміну існуючих економічних благ, вироблених індивідом, на його вимоги до економічних благ, які будуть проведені в майбутньому, при цьому реалізація таких обмінів може здійснюватися двома способами: натуральним (накопичувальним) і обов'язковим (розподільчим). Тобто в першому випадку акумулюються в натуральній

Таблиця 1

Показники досягнення ЦСР для країн Європи, Центральної Азії та світу у цілому в розрізі категорій населення

Показник	Європа і Центральна Азія	Світ
Частка населення, яка забезпечена хоча б одним видом виплат соціального захисту, %	84,1	45,2
Діти, %	87,5	34,9
Матері з новонародженими дітьми, %	81,4	41,1
Особі з тяжкою групою інвалідності, %	86,7	27,8
Безробітні, %	42,5	21,8
Особі похилого віку, %	95,2	67,9
Інші особи, які не належать до попередніх груп, %	66,7	24,7

Джерело: сформовано за даними [5, с. 183]

формі фінансові або матеріальні резерви, які потім, за певних умов, можуть бути використані на споживання, а в другому – накопичуються зобов'язання, які потім можуть бути конвертовані в певні фінансові засоби або матеріальні блага. Огляд програм пенсійного забезпечення по старості за видами програм і виплат по 192-х (100%) країнах світу зведено на рис. 1.

В абсолютній більшості країн (у 186 зі 192, за якими доступні дані, тобто у 97% країн світу) пенсії надаються у вигляді періодичних грошових виплат у рамках як мінімум однієї системи, а також нерідко шляхом спільного використання різних систем, які передбачають і не передбачають сплату внесків (рис. 1). Решта шість країн не пропонують періодичної виплати допомоги; у деяких із них виплачуються одноразові допомоги з коштів накопичувальних фондів або в рамках аналогічних програм.

У 72 країнах (39% від загального числа країн, за якими доступні дані) діють тільки страхові системи, абсолютна більшість з яких реалізується в рамках системи соціального страхування, що охоплює, головним чином, найманих працівників і самозайнятих осіб.

У 12 країнах із числа розглянутих пенсії надаються виключно в рамках програм, які не передбачають сплату внесків.

Поєднання програм, побудованих як на сплаті внесків, так і без них, є переважаючою формою організації пенсійних систем у світі: у 102 країнах використовуються як страхові, так і соціальні пенсійні системи. При цьому застосовуються різні моделі на основі сплати внесків: у 14 країнах загальні виплати надаються всім літнім людям старше певного віку; у 24 країнах пенсії надаються літнім людям, які не

отримують будь-якого іншого доходу, що має бути обов'язково підтверджено; у 64 країнах надаються виплати особам похилого віку з доходом нижче певного рівня на основі оцінки потреб.

Поява приватного пенсійного страхування, у тому числі накопичувального страхування життя, – це вже вищий технологічний рівень задоволення суспільної потреби в утриманні старших непрацездатних людей, оскільки пропонувані пенсійні програми зазвичай виключають ризики соціальної несправедливості. Таким чином, відбувається не тільки спрямований професійний відбір страхувальників і ризиків, а й певний перерозподіл ризиків між застрахованими, у той час як обов'язково і професійно реалізується інвестиційний складник накопичених коштів. Водночас приватне пенсійне страхування об'єктивно не має можливості страхувати так звані соціальні ризики третього порядку (які не залежать від самого індивіда або його оточення): війну, голод, зміну політичного режиму, інфляцію і т. д., тому державні пенсійні зобов'язання мають зазвичай більше суспільне значення, ніж приватне.

Економісти вважають, що «пенсійне забезпечення являє собою систему організацій (пенсійних фондів, страхових компаній), які здійснюють акумулювання коштів, внесених індивідами, і виплату за їх рахунок пенсій певним категоріям осіб» [6, с. 295]. Однак, крім індивідів, кошти можуть вносити й організації, й держоргани; крім того, галузь пенсійного страхування (забезпечення) може включати в себе також інфраструктуру не тільки виплат пенсій, а й їх матеріалізацію в конкретні блага і послуги, особливо якщо така матеріалізація відбувається без участі пенсіонера і вимагає додаткових значних витрат, особливо у формі

Програми пенсійного забезпечення по старості, закріплені в національному законодавстві і передбачені за ними грошові виплати, у 186-х країнах світу					
СТРАХОВІ (побудовані на внесках)	Програми, побудовані тільки на сплаті внесків		Страхова програма і соціальна програма на основі оцінки потреб	Страхова програма і соціальна програма на основі перевірки наявності іншого пенсійного забезпечення	Страхова програма і соціальна всезагальна програма
	72 країни				
СОЦІАЛЬНІ (не побудовані на внесках)	Соціальні програми, побудовані тільки на основі оцінки потреб	Тільки загальна соціальна програма	64 країни	24 країни	
	2 країни	10 країн			14 країн

Рис. 1. Диференціація програм пенсійного забезпечення у країнах світу за основоположними принципами їх побудови

Джерело: сформовано на основі [5, с. 82]

людино-годин. Залежно від реального стану фізичного і психічного здоров'я пенсіонера йому може надаватися досить великий спектр різних добровільних і професійних послуг з обслуговування і забезпечення як за рахунок його власних пенсійних, так і додаткових коштів.

Особливо велике, на нашу думку, значення в сучасних умовах набуває основний принцип формування дохідної частини пенсійної системи: солідарний або накопичувальний. Солідарний принцип передбачає поточний розподіл значних фондів, які можна порівняти з державним бюджетом, відповідно, прямий зв'язок поколінь (працюючі утримують непрацюючих), а накопичувальний означає не тільки зростання соціального і політичного впливу колишніх працюючих за рахунок володіння пенсійними активами, вкладених у різні фінансові активи. Відповідно, значна частина активів від суспільного виробництва сконцентрована в пенсійних фондах, що сприяє розвитку фінансового капіталізму й узурпації економічної влади класом управлінців унаслідок менеджериальної революції минулого століття (за Дж.К. Гелбрейтом). Наприклад, даними Towers Watson, у 2018 р. «загальний розмір активів під управлінням пенсійних фондів виріс на 5,8% і перевищив 36 трлн дол. США» (що, для порівняння, становить 46,6% світового ВВП). «Із цієї суми 15,36 трлн дол. США контролюють 300 найбільших фондів» [7]. Такий вплив на життя світової спільноти важко переоцінити.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна вивести такі базові тенденції для побудови нор-

мального життєзабезпечення країни за вектором пенсійної системи.

По-перше, пенсійна система в сучасних країнах є безумовною частиною системи життєзабезпечення, оскільки забезпечує постійним доходом умовно непрацездатну, але економічно активну частину населення, інтереси й потреби якої обслуговує система суспільного виробництва.

По-друге, пенсійна система в сучасних розвинених країнах є частиною організаційної структури світової фінансової системи і виконує функції підтримання та відтворення світового порядку, створеного в рамках колоніальної глобалізації.

Відповідно, вплив пенсійних систем на сучасні системи життєзабезпечення країн можна оцінити як амбівалентний – одночасно і позитивний, і негативний. Позитивним є те, що в країнах існують механізми матеріального забезпечення людей похилого віку. Серед негативних чинників є значна відмінність між цими механізмами, а отже, і відмінність результатів. Так, є значні відмінності у рівні матеріального забезпечення пенсіонерів залежно від країни; крім того, є різні підходи до збору внесків працюючих робітників та їх перерозподілу та накопичення, що в майбутньому може призвести до збільшення розриву між соціальним забезпеченням в багатих та бідних країнах. При цьому негативний вплив за рахунок зростання обсягів активів і впливу буде поступово нівелюватися позитивними моментами, зводячи в кінцевому підсумку будь-які пенсійні виплати звичайним громадянам до ситуації «безумовного мінімального доходу».

Список літератури:

1. Черкасская Г.В. Современные проблемы систем жизнеобеспечения миссионерского типа в условиях глобальной экономики. *XXI Царскосельские чтения* : материалы Междунар. науч. практ. конф. Санкт-Петербург : ЛГУ им. А.С. Пушкина, 2017. Т. 3. С. 219–222.
2. Ткаченко Л.Г. Побудова багаторівневої пенсійної системи як напрям національної пенсійної реформи. *Економіка України. Наукові дискусії*. 2012. № 8. С. 6–12.
3. Лопушняк Г.С. Система пенсійного забезпечення в Україні: сучасний стан і тенденції реформування. *Демократичне врядування*. 2011. № 7. С. 1–12.
4. Кравченко М.В. Накопичувальна пенсійна система як інструмент соціального захисту громадян. *Науковий вісник*. 2012. № 1. С. 1–7.
5. Доклад о социальной защите в мире. Обеспечение всеобщей социальной защиты для достижения целей в области устойчивого развития. URL : https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-moscow/documents/publication/wcms_646848.pdf (дата звернення: 02.03.2020).
6. Шишкин С.В. Экономика социальной сферы : учебное пособие. Москва : ГУ ВШЭ, 2003. № 1. С. 295.
7. Кто управляет \$36 трлн пенсионных денег. URL : <https://fomag.ru/news/kto-upravlyaet-36-trln-pensionnykh-deneg/> (дата звернення: 02.03.2020).

References:

1. Cherkasskaya G.V. (2017). Sovremennyye problemy sistem zhizneobespecheniya missionerskogo tipa v usloviyakh global'noy yekonomiki [Modern problems of mission-support life-support systems in the context of global economy]. *Proceedings of the XXI Tsarskosel'skiye cht.: materialy Mezhdunar. nauch. –prakt. konf.*, Sankt-Peterburh : LHU im. A.S. Pushkina, vol. 3, pp. 219-222 (in Ukrainian).
2. Tkachenko L.G. (2012). Pobudova bahatorivnevoyi pensiyanoi systemy yak napryam natsional'noyi pensiyanoi reform [Building a multi-level pension system as a direction of the national pension reform]. *Ekonomika Ukrayiny – Naukovi dyskusiyi*, no. 8, pp. 6-12.

3. Lopushniak G.S. (2011). Systema pensiynoho zabezpechennya v Ukraini: suchasnyy stan i tendentsiyi reformuvannya [The pension system in Ukraine: the current state and tendencies of reform]. *Naukovyy visnyk «Demokratychnе vryaduvannya»*, no. 7, pp. 1-12.

4. Kravchenko M.V. (2012). Nakopychuval'na pensiyna systema yak instrument sotsial'noho zakhystu hromadyan [Cumulative pension system as a tool for social protection of citizens]. *Naukovyy visnyk*, no. 1, pp. 1-7.

5. Doklad o sotsial'noy zashchite v mire. Obespecheniya vseobshchey sotsial'noy zashchity dlya dostizheniya tseley v oblasti ustoychivogo rozvitiya. [World Social Protection Report. Providing universal social protection to achieve sustainable development goals]. Available at: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-moscow/documents/publication/wcms_646848.pdf (accessed 02.03.2020).

6. Shishkin S.V. (2003). Economics of the social sphere: uchebnoe posobyе [Economics of the social sphere: textbook]. Moscow: GU VSHE, no. 1, p. 295.

7. Kto upravliaet \$36 trln. pensyonnikh deneh [Who controls \$ 36 trillion. retirement money]. Available at: <https://fomag.ru/news/kto-upravlyaet-36-trln-pensionnykh-deneg/> (accessed 02.03.2020).

ПЕНСИОННАЯ СИСТЕМА КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ В ЖИЗНЕОБЕСПЕЧЕНИИ ГОСУДАРСТВА

В статье пенсионная система представлена как вид социальной защиты. Определено значение социальной защиты как социально-экономической категории, его предмета и объектов. Описаны исторические типы и виды систем жизнеобеспечения. Обоснован переход систем жизнеобеспечения от закрытых к открытым. Представлено значение социальной защиты в достижении целей в области устойчивого развития. На основании сопоставления уровня показателей достижения целей в области устойчивого развития в Европе и Центральной Азии, а также в мире в целом сделаны выводы для разработки подобных индикаторов для Украины. Сформулировано определение срока пенсионного обеспечения и сформирован механизм его осуществления. Проведен критический обзор программ пенсионного обеспечения по старости по видам программ и выплат в странах мира на основе данных ООН за собственными сформированными критериями. Описана значимость принципов формирования доходной части пенсионной системы. Рассчитана стоимость активов, находящихся в управлении частных пенсионных фондов, и осуществлено ее сравнение с показателем уровня мирового ВВП.

Ключевые слова: система жизнеобеспечения, социальная защита, пенсионная система, цели социального развития, пенсионное обеспечение.

PENSION SYSTEM AS A COMPONENT OF POPULATION SOCIAL PROTECTION IN THE STATE'S LIFE SUPPORT

The article presents the pension system as a form of social protection. The definition of social protection as a socio-economic category, its subject and objects are described. Approaches to defining the term of the life support system are presented. Historical aspects and types of life support systems are described. The transition of life support systems from closed to open is justified. The influence of the life support system of technocratic civilization on other life support systems is explained. Sectors of the life support system of technocratic society are distinguished by the criterion of formation of socially significant capital. The main function of social protection in the capital-forming subsystems of the general life support system of the country is determined. The importance of social protection in achieving the Sustainable Development Goals is presented. Based on the comparison of indicators of achievement of the Sustainable Development Goals in Europe and Central Asia, as well as in the world as a whole, conclusions are drawn for the development of similar indicators for Ukraine. The definition of term of pension provision is formulated and the mechanism of its realization is formed. A critical review of old-age pension programs by types of programs and payments in the countries of the world based on the UN data on its own criteria. The greater public importance of public pension liabilities than private ones has been proved. The significance of the principles of forming the income part of the pension system is described. The value of assets managed by private pension funds is calculated and compared with the level of global GDP. The pension system in modern developed countries is part of the organizational structure of the global financial system. The positive and negative impact of pension systems on modern life systems is substantiated. The essence of the positive lies in the functioning of the state mechanism of financial support for the elderly. Discrimination on the level of pension benefits for different categories of workers is negative. Based on the conducted research, conclusions were drawn.

Key words: life support system, social protection, pension system, social development goals, pension provision.